دوفصلنامه علمی- پژوهشی مرمت و معماری ایران
سال پنجم، شماره نهم، بهار و تابستان ۱۳۹۴

دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۴/۱۶
پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۳/۳۰

فرایند اعطای کاربری به مجموعه تاریخی مسعودیه تهران مبتنی‌بر اصول باززنده‌سازی مجموعه‌های تاریخی– فرهنگی*

جمال‌الدین مهدی‌نژاد پریساسادات باشتنی*****

چکیده

مجموعه‌های تاریخی- فرهنگی، میراثی گرانقدر از گذشتگان سرزمین ایران و جزئی از هویت و شناسنامه فرهنگی شهروندان آن هستند. میراثی که به‌عنوان ثروت فرهنگی، لازم است با بهترین شیوه حفظ شود و به نسل‌های آینده انتقال یابد. مجموعه تاریخی مسعودیه نیز، ازجمله این ثروت‌هاست که در دنیای امروزی از نظرها پنهان مانده است. امروزه درمیان شیوه‌های حفظ و بازنمایی بناها و مجموعه‌های تاریخی، بهره‌گیری از طرح باززنده‌سازی به‌منظور بازگرداندن آنها به جریانِ زندگی اجتماعی مردم، بسیار گسترش یافته است. یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین بخش‌های این کار، اعطای کاربری مناسب مبتنی‌بر اصول باززنده‌سازی است. حال این سؤال مطرح می‌گردد که باتوجه‌به ویژگی‌ها و شرایط خاص هر مجموعه تاریخی، روند اعطای کاربریِ جدید و انطباق فعالیت‌های انسانی با کالبد معماری از چه طریقی شناسایی و پیاده‌سازی می‌شود. بنابر آنچه بیان شد، هدف اصلی این تحقیق، توجه به ضرورت طرح باززنده‌سازی و بررسی روند علمی مطرح در زمینه اعطای‌کاربری به مجموعه‌های تاریخی- فرهنگی است که نظر به نمونه‌موردی پژوهش، مجموعه فرهنگی- تاریخی مسعودیه در تهران، ارائه می‌گردد. درواقع، رویکرد اصلی نگارندگان در این مقاله پژوهش‌موردی است که در آن با بهره‌گیری از روش تفسیری- تاریخی به جمع‌آوری داده‌های ارزشمند برای شناخت بهتر مجموعه مسعودیه و توانایی‌های بالقوه آن اقدام شد. به این دلیل که براساس آنها و باتوجه‌به نیازهای موجود در بافت اطراف، با بهره‌گیری از شیوه‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره به گونه‌ای علمی به تعیین کاربری مناسب برای مجموعه دست یافته شود. در روند علمی پیموده‌شده از میان روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره، روش مجموع ساده وزین و از میان روش‌های موجود برای تعیین وزن یا اهمیت هریک از شاخص‌ها، شیوه دلفی انتخاب گردید. نتایج بیانگر آن بود که این مجموعه تاریخی و ملی می‌تواند تحت عنوان مرکز رویدادهای هنری به جریان زندگی در قلب تاریخی شهر تهران بازگردانده شود.

کلیدواژگان: باززنده‌سازی، اعطای کاربری، فعالیت‌های امکان‌پذیر، انطباق‌پذیری، مجموعه تاریخی- فرهنگی مسعودیه.

* مقاله پیش‌رو، برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد پریساسادات باشتنی "معیارهای طرح باززنده‌سازی عمارت مسعودیه و طراحی کاربری جدید به‌عنوان مرکز رویدادهای هنری" به‌راهنمایی دکتر جمال‌الدین مهدی‌نژاد و مشاوره دکتر محمدجواد مهدوی‌نژاد در دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران است.

** استادیار، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران.
*** کارشناس‌ارشد معماری، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران. parisa.bashtani@yahoo.com

مقدمه

ارزش‌های فرهنگی- تاریخی معماری ایرانی، همچون میراثی گرانبها از آموزه‌های نسل‌های گذشته است که به یادگار مانده‌اند و می‌بایست به نسل‌های آینده انتقال یابند. چراکه، یک شهر بدون عناصر تاریخی‌اش که بیانگر هویت تاریخی و فرهنگی آن است، همانند انسانی است که پس از گذشت سالیانی از عمر خود هیچ‌گونه خاطره‌ای را در ذهنش ترسیم نکرده باشد. خوشبختانه درحال‌حاضر، حفظ آثار گذشته و باززنده‌سازی آنها، تبدیل به عملی همه‌گیر در اقصی نقاط جهان گردیده است. به‌نحوی‌که هرکجا اثری از فرهنگ گذشته یافت می‌شود، بحث حفظ و بازنمایی آن نیز مطرح می‌گردد (بمانیان و همکاران، ۱۳۸۹: ۸). از باززنده‌سازی و احیا در طرح‌ریزی مرمت به‌معنای استفاده مناسب از بناها و سایت‌های تاریخی، به‌عنوان بهترین گزینه برای حفاظت از بناها یاد می‌شود که به‌طور طبیعی، همواره با تغییرات اصولی در اثر موجود همراه است (محب‌علی و همکاران، ۱۳۷۴: ۱۶۲-۱۵۹). فرایند باززنده‌سازی، مجموعه وسیعی از اقدامات مرمت و معماری را دربردارد. اما آنچه از باززنده‌سازی و احیای بنای تاریخی معمولاً انتظار می‌رود، اعطای عملکرد جدید و انطباق و سازگاری فعالیت‌های انسانی با کالبد معماری در قالب کارکردی تعریف شده است. ازآنجایی‌که عوامل بسیاری بر طرح‌های باززنده‌سازی مؤثرند، شناسایی زمینه‌های مختلف و معیارهای سازگار با هر مجموعه تاریخی در شکل‌گیری روندی اصولی و مسیر باززنده‌سازی آن مجموعه، نقشی اساسی دارد. حال این سؤال مطرح می‌گردد که باتوجه‌به ویژگی‌ها و شرایط خاص هر مجموعه تاریخی، روند اعطای کاربری جدید و انطباق فعالیت‌های انسانی با کالبد معماری از چه طریقی شناسایی و پیاده‌سازی می‌شود. در پژوهش حاضر، این فرایند ازطریق بررسی نمونه‌موردی مجموعه تاریخی مسعودیه ارائه می‌گردد (تصویر ۱).

مجموعه تاریخی مسعودیه را می‌توان از مکان‌های بسیار باارزش و واجد هویت معماری در بخش مرکزی و تاریخی

تصویر ۱. عمارت سردر پیاده، دید از خیابان اکباتان (نگارندگان)[۱]

شهر تهران دانست که بنابر موقعیت قرارگیری‌اش در مسیر محورهای فرهنگی- تاریخی (تعریف‌شده در بخش تاریخی تهران)، باززنده‌سازی مناسب آن مسلماً تأثیر مثبتی بر هویت‌بخشی مرکز تاریخی تهران خواهد داشت. پذیرش نقش‌های اداری- سیاسی و سلطنتی که منجر به حضور و تردد اشخاص خاص و معدود به مجموعه مسعودیه می‌شد، ازجمله عوامل تأثیرگذاری است که به‌تدریج منجر به خروج آن از چرخه زندگی اجتماعی و مردمی گردیده است. متأسفانه درحال‌حاضر این مجموعه ارزشمند، به‌سبب بهره‌مندنبودن از نقش فرهنگی- اجتماعی معاصر نه‌تنها برای عموم مردم گمنام و ناآشناست بلکه درمیان خواص هم، فقط به‌عنوان اثری تاریخی شناخته شده است. این امر، باتوجه‌به وسعت مجموعه مسعودیه، ویژگی‌ها و ارزشمندی‌های معماری آن و از همه مهم‌تر قرارگیری چندین بنای تاریخی در مجاورت یک باغ تاریخی تحت عنوان یک مجموعه ملی که می‌تواند پذیرای نقشی مؤثر در سطح منطقه‌ای یا حتی شهری باشد، بیانگر اهمیت انتخاب کاربری جدید درراستای باززنده‌سازی آن است. بنابراین، هدف اصلی این مقاله توجه به ویژگی‌های مجموعه فرهنگی- تاریخی مسعودیه به‌عنوان یک نمونه پژوهشی و بررسی روند علمی مطرح در زمینه اعطای کاربری به آن است. براین‌اساس، در ابتدای کار چگونگی انتخاب و تعیین کاربری‌های مناسب و سازگار با کلیت مجموعه و بافت متأثر از آن مطرح شده و پس از آن، تهیه برنامه فیزیکی جدید و ظرفیت‌سنجی بناهای موجود در مجموعه به‌منظور انطباق‌پذیری و اعطای کاربری بهینه به هرکدام از آنها بررسی می‌گردد.

پیشینه پژوهش

باتوجه‌به پرسش اصلی مقاله و برمبنای مطالعات صورت‌گرفته، پژوهش‌هایی را که به بحث درباره ضرورت و چگونگی اعطای کاربری به بناهای تاریخی درراستای باززنده‌سازی آنها دست‌زده‌اند، می‌توان به چند دسته عمده تقسیم نمود: ۱. کتاب‌هایی با موضوع حفاظت و باززنده‌سازی ۲. اسناد و ضوابط ملی و بین‌المللی درباره معیار تغییرکاربری ۳. مقالاتی با موضوع باززنده‌سازی و تعیین کاربری جدید در بنای تاریخی. درادامه بحث، به‌منظور جلوگیری از طولانی‌شدن مطالب تنها به ذکر عناوین و موارد مهم بسنده شده است.

از میان کتاب‌هایی که موضوع حفاظت و باززنده‌سازی را بررسی کرده‌اند، در مواردی معدود به ضرورت کاربری و نحوه تغییر آن پرداخته شده است. از مهم‌ترین آنها می‌توان به کتاب "باززنده‌سازی بناها و بافت‌های تاریخی" نگاشته *فلامکی* (۱۳۹۰) اشاره نمود. در این کتاب، براساس نقل قولی از لغت‌نامه بین‌المللی معماری و شهرسازی[۲]، واژه مرمت یا

باززنده‌سازی[۳] این‌گونه مطرح گردیده: «واژه‌ای است کلی، مشخص‌کننده مداخله‌های فنی- عملی که به‌منظور تضمین تداوم زمانی یک اثر هنری صورت می‌گیرد.» همچنین، نویسنده ضمن تعریف مرمت جامع بیان می‌کند: «در تنظیم چنین طرحی، میزان و نحوه استفاده از بنا به امکانات و کاربرد آن در زمان‌های آینده نیز مشروط می‌شود و نباید از یاد ببریم که مرمت جامع، بیش از روش‌های دیگر مرمت معماری بر محیط بنا می‌نگرد.» (فلامکی، ۱۳۹۰: ۴۳)

از میان اسناد ملی، می‌توان به سند ملی احیای بناها و بافت‌های تاریخی اشاره نمود که صندوق احیای بناها و بافت‌های تاریخی کشور آن را منتشر کرده و ضوابطی را درباره همخوان‌بودن تغییر کاربری با ویژگی‌های بنا مطرح می‌نماید. ازجمله مرتبط‌ترین این موارد عبارت‌اند از: اصول ناظر بر نحوه تعیین کاربری متناسب با اماکن تاریخی و فرهنگی. ذیل این اصول، تعیین کاربری جدید در حالتی است که امکان ادامه کاربری گذشته وجود نداشته باشد. در این شرایط، درراستای تغییر کاربری می‌بایست به حفظ شأن بنای تاریخی، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های آنها ازجمله ظرفیت سازه‌ای توجه شود. شایان یادآوری است در این سند، اشاره‌ای به روند تعیین کاربری جدید نشده است (سند ملی احیا، ۱۳۸۷: ۲۹). همچنین، درمیان سندهای بین‌المللی نیز اشاره مستقیمی به ضوابط و روند تغییر کاربری صورت نگرفته است. تنها در بیانیه بین‌المللی گردشگری- فرهنگی[۴](۱۹۹۹)، به مواردی مرتبط با تغییر کاربری درجهت توسعه گردشگری فرهنگی توجه شده است.

درباره مقالاتی که به موضوع باززنده‌سازی بناهای تاریخی درراستای تعیین کاربری اقدام کرده‌اند، می‌توان به مجموعه مقالات "همایش ملی شناخت و معرفی مزیت‌ها و ظرفیت‌های احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی" (۱۳۸۹) اشاره نمود. دراین‌میان، ازجمله مقالاتی که به موضوع پژوهش حاضر نزدیک است، "بررسی و شناخت معیارهای موفقیت پروژه‌های اعطای کاربری به بناهای تاریخی" نگاشته پندیدن و همکاران (۱۳۸۹) است. در این مقاله، نویسندگان ضمن بیان احیا به‌عنوان فرایندی هدفمند، موفقیت کاربری اعطاشده به بنا را در تمامی ابعاد، یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در این فرایند بیان می‌کنند. هدف اصلی آنها، شناسایی معیارهای موفقیت اعطای کاربری‌های گوناگون به بناهای تاریخی است. ازاین‌رو، پژوهش یادشده به‌لحاظ تقدم و تأخر، پس از پژوهش حاضر قرار می‌گیرد. معیارهایی که نویسندگان در این پژوهش برای اعطای کاربری موفق ارائه می‌دهد عبارت‌اند از: معیارهای وابسته به بناهای تاریخی و وابسته به کاربری قابل اعطا.

درنهایت، براساس بررسی‌های صورت‌گرفته می‌توان گفت، درمیان پژوهش‌های مرتبط با موضوع توجه بیشتر معطوف به ضرورت‌ها، معیارها و اصول اعطای کاربری و معیارهای موفقیت آنها است تا روند تعیین کاربری. ازاین‌رو، در پژوهش حاضر سعی شده است تا این روند و گام‌های آن از راه تدوین کاربری جدید برای عمارت مسعودیه بیان گردد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد اصلی پژوهش‌موردی؛ «جستجویی تجربی که یک پدیده یا مکانی معین را مورد تحقیق قرار دهد» (گروت و وانگ، ۳۴۶:۱۳۸۸) و با بهره‌گیری از روش تفسیری- تاریخی به جمع‌آوری داده‌ها در حوزه پیشینه و ادبیات نظری دست زده است. همچنین، به‌منظور بررسی ساختارهای معماری و تاریخی موجود، از ابزار گردآوری داده‌ها ازطریق مشاهدات محلی و روش‌های مشاهدات میدانی (مصاحبه، رولوه[۵]، تهیه عکس و ...) بهره برده است. روش تحلیل اطلاعات به‌صورت توصیفی و کیفی است که درنهایت، به‌منظور تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده و تصمیم‌گیری به شیوه‌ای علمی، تکنیک تصمیم‌گیری چندشاخصه[۶] به‌کارگرفته شده است.

ضرورت پرداختن به طرح باززنده‌سازی بناهای تاریخی

بناها و مجموعه‌های تاریخی به‌جامانده از گذشته در هر کشور، نماد و سمبلی از هویت فرهنگی و تمدن غنی اجداد مردم آن کشور است که هرآینه، به زندگی امروز ملتش معنا می‌بخشد و موجبات تفاخر و عزت آن را فراهم می‌آورد. صفت تاریخی یا فرهنگی- تاریخی که امروزه درباره این‌گونه بناها به‌کار می‌رود، ناظر به قدمت آثاری است ساختهٔ دست بشر که به‌لحاظ عمر و زمان پیدایش به زمان‌های گذشته تعلق دارند. اهمیت و ارزش این‌گونه آثار، به‌سبب آن است که زمینه‌های تولید و تولد آنها درحال‌حاضر تا حد زیادی ازمیان رفته و بنابراین نوعاً تجدیدناپذیر محسوب می‌شوند. بدین‌سبب، هر کوششی برای بازنمایی و حفظ آنها، دراصل کمکی به بقای فرهنگ و سنت‌های کهن آن سرزمین است (تصویرهای ۲ و ۳).

بهترین راه محافظت از بناهای تاریخی، برخلاف اشیا، تداوم‌بخشیدن به استفاده از آنهاست (آیت‌الله‌زاده شیرازی، ۱۳۸۲: ۱۰). چراکه، ارزش اثر تاریخی، ظرفیت بروزیافته آن است. به تعبیری دیگر، بخشی از قابلیت اثر است که متأثر از موقعیت مکانی و زمانی و به‌تبع آن، مبتنی‌بر نیازها و ضرورت‌ها و دیدگاه‌های جامعه معنا می‌یابد (رحیم‌زاده و نجفی، ۱۳۸۹: ۲۴۱). تدوین طرح‌هایی برای بناها و مجموعه‌های تاریخی، به‌منظور

حفاظت و ایجاد امکان تداوم زندگی در آنها، ذیل طرح‌های باززنده‌سازی تعریف شده است. بدین‌منظور، برمبنای تجربه‌های گذشته و با استفاده از ظرفیت‌های موجود در اثر و به‌کارگیری اهرم‌های اقتصادی و اجتماعی، طرح باززنده‌سازی زمانی همچون رویکردی کارآمد برای اثر تاریخی شناخته می‌شود که امکان به‌فعلیت‌رسانیدن این ظرفیت‌ها فراهم باشد (کوششگران و همکاران، ۱۳۸۹: ۵۰۵). درنهایت، فرایند باززنده‌سازی از دو حیث حائز اهمیت و توجه است: نخست آنکه به‌واسطه دمیدن زندگی جدید در کالبد قدیم بنای تاریخی، تداوم حیات آن را باتوجه‌به نیاز جامعه تضمین می‌کند و ازسوی‌دیگر، با ایجاد رابطه مستقیم میان بنا و زندگی مردم، پلی میان گذشته و حال می‌سازد و ارزش‌های تاریخی را به بطن زندگی امروزی پیوند می‌زند.

توجه به بناها و مجموعه‌های تاریخی و انتخاب مجموعه تاریخی مسعودیه به‌عنوان نمونه موردِبررسی در این پژوهش، به‌علت اهمیت و جایگاه باارزش میراث فرهنگی و ضرورت باززنده‌سازی این بناها در جریان روند روبه‌رشد ساخت‌وساز در بخش‌های ارزشمند بافت تاریخی شهر تهران است.

نمونه‌موردی: مجموعه تاریخی- فرهنگی مسعودیه

باغ‌عمارت مسعودیه را پسر اول ناصرالدین شاه، مسعودمیرزا ملقب به ظل‌السلطان، به سرکاری رضاقلی‌خان ملقب به سراج‌الملک و به معماری استاد شعبان معمارباشی، در ضلع جنوب‌غربی باغ نگارستان (میدان بهارستان فعلی) و بخشی از باغ نظامیه، بین سال‌های۱۲۹۵ - ۱۲۹۰ ه.ق. /۱۲۵۷-۱۲۵۲ش. احداث کرد. عمارت مسعودیه درمیان باغ‌عمارت‌های واقع در محله دولت (تهران ناصری)، قرار داشت. این عمارت، در زمان ظل‌السلطان دارای هویتی مسکونی- حکومتی بوده است و پس از مرگ ناصرالدین شاه و وقوع انقلاب مشروطه، همچنان در دست خانواده سلطنتی باقی می‌ماند. پس از دوران قاجار، رضاشاه این مجموعه را از خانم همدم‌السلطنه عروس مسعودمیرزا به سال ۱۳۰۲ ش. برای دولت ابتیاع کرد و آن را دراختیار وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه قرار داد تا مقرّ آن باشد. این عمارت تا سال ۱۳۷۷ش. در اختیار وزارت مذکور بود (آیت‌الله‌زاده شیرازی،۱۳۸۳: ۲۴ و ۲۵). در سال ۱۳۷۷ ش. این مجموعه با شماره ۲۱۹۰، در لیست میراث فرهنگی کشور ثبت شده و در اختیار سازمان میراث فرهنگی قرار می‌گیرد. این تغییر کاربری از نقش سیاسی مجموعه می‌کاهد و کم‌کم به آن نقشی تاریخی می‌دهد (تصویر ۴).

عمارت مسعودیه برحسب آنچه در نقشه مهندس عبدالغفار ترسیم‌شده در سال ۱۳۰۹ه.ق.، نشان داده شده و با استناد به برخی از مدارک، می‌توان استنباط نمود که در زمینی به وسعت حدود چهل‌هزار مترمربع و مرکب از بیرونی و اندرونی و دیگر ملحقات بوده است. ولی آنچه امروز تحت عنوان باغ‌عمارت مسعودیه باقی مانده، درواقع نیمه‌غربی مجموعه با زمینی به مساحت ۱/۵ هکتار است (همان: ۲۵) که بخش مورد بررسی را در این مقاله تشکیل می‌دهد (تصویر ۵). ازجمله ویژگی‌های شاخص و پتانسیل‌های مجموعه مسعودیه عبارت‌اند از:

- روایتی است از تاریخ معماری تهران به‌واسطه قرارگیری چندین بنای تاریخی (از زمان قاجار تاکنون) در یک مجموعه و درکنار یکدیگر.
- برخورداری از پتانسیل شکل‌گیری فضاهای جمعی به‌واسطه وجود فضاهای باز و بناهای تاریخی متنوع.
- معماری و تزئینات منحصربه‌فرد به‌جا مانده از قاجار که می‌توان برای معرفی معماری این دوره تاریخی از آن بهره جست. ازجمله: ارسی‌های چوبی، کاشی‌کاری، آئینه‌کاری، خطاطی، حجاری، گچبری‌ها و نقاشی‌ها، مقرنس‌کاری، اتاق آئینه با آیینه‌کاری‌های زیبا و شفاف (از معدود نمونه‌های به‌جامانده از آئینه‌کاری دوران قاجاریه) و حوض‌خانه (از بزرگ‌ترین حوض‌خانه‌های به‌جامانده از قاجاریه).
- وجود حوض‌ها و آب‌نماهای متنوع در بخش‌های مختلف محوطه.
- وجود باغ تاریخی و فضای سبز و مشجر در محوطه (نمونه یک باغ‌عمارت تاریخی).

- پیشنهاد فرایند باززنده‌سازی

باززنده‌سازی، هنگامی کامل است که در هر تغییر کاربری به تداوم حیات مادی و معنوی بنا، مبتنی‌بر نظامی که در آن شکل گرفته، توجه شود. تحقق این امر، نیازمند تدوین فرایندی هدفمند است. بدین‌منظور، براساس روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و با تکیه بر مطالعات کتابخانه‌ای به بررسی منابع موجود در زمینه باززنده‌سازی با هدف اعطای کاربری جدید، اقدام شد. به‌علت گستردگی منابع، به‌طور خلاصه برخی از آنها معرفی می‌گردد. همچون مقاله "توالی منطقی فعالیت‌ها برای ارائه طرح مرمت" از جِدی و دیگران (۱۳۸۲) که گروه مرمت دانشگاه شهید بهشتی آن را نوشته است. در این مقاله، علاوه‌بر تأکید بر شناخت همه‌جانبه پیشینه و وضع موجود مجموعه و توجه به ضوابط قانونی برجسته در بخش طرح، احیای هدف را اعطای عملکردی متجانس با گذشته بنا (نه عین آن) و رفع نیازهای نوین جامعه مبنی‌بر انتخاب راهبردی باتوجه‌به حفظ ارزش‌ها مطرح کرده است. در مقاله "چارچوب تحلیلی و روش‌شناسی باززنده‌سازی بافت‌ها و محلات‌تاریخی" از *غیاثی* و همکاران (۱۳۹۲)، نگارندگان در بخش نتایج توجه به عوامل‌کالبدی- فضایی، عملکردی،

اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی- تاریخی و مدیریتی- اجرایی را جزو عوامل اصلی باززنده‌سازی موفق بافت‌ها و محلات تاریخی مطرح نموده‌اند. همچنین، در مقاله "بررسی و شناخت معیارهای موفقیت پروژه‌های اعطای کاربری به بناهای تاریخی" از *پندیدن* و همکاران (۱۳۸۹)، نگارندگان علاوه‌بر اشاره به شناخت کاربری‌های قابل اعطا به بنا و بررسی عوامل موفقیت هریک از آنها به‌عنوان نخستین گام‌های مؤثر در زمینه اعطای کاربری، در بخش نتایج به بیان معیارهای موفقیت اعطای کاربری دست زدند که عبارت‌اند از: معیارهای وابسته به بناهای تاریخی (کاربری اولیه بنا، ساختار بنا و چارچوب‌های قانونی)، معیارهای وابسته به کاربری قابل اعطا (چارچوب‌های قانونی، الزامات معماری و ساختاری و معیارهای منطقه‌ای) و معیارهای وابسته به بودجه.

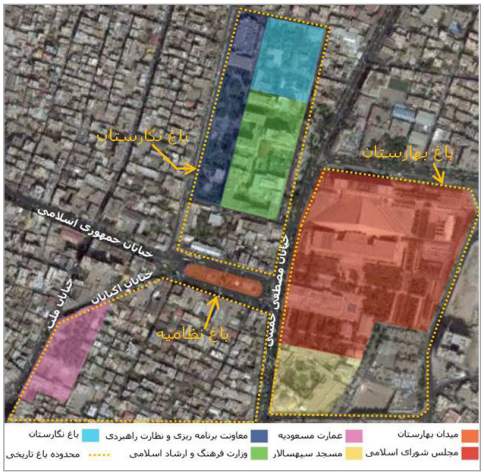
بنابر آنچه بیان شد و باتوجه‌به پتانسیل‌های بالقوه و نکات ارزشمند در هر بنای تاریخی، می‌توان اذعان نمود که هیچ‌گونه خط‌مشی استاندارد و مشخصی برای باززنده‌سازی بناها به‌صورت مشخص و ثابت وجود ندارد. ازاین‌رو، درباره هر بنای تاریخی به‌صورت خاص، نیازمند تدوین فرایندی هدفمند هستیم. لذا در این پژوهش، در یک جمع‌بندی کامل از منابع مطالعاتی و بنابر روش‌شناسی تجربیات موفق موجود در این زمینه، نخست دسته‌بندی عوامل مؤثر و نیازمند بررسی و روابط میان آنها پرداخته شد. در مرحله تصمیم‌گیری، شیوه‌ای علمی برمبنای مقاله"روش‌شناسی مدل‌های تحلیل تصمیم‌گیری چندمعیاره" از *محمدمرادی* و *اخترکاوان* (۱۳۸۸)؛ شیوه بهره‌گیری از تکنیک تصمیم‌گیری چندشاخصه انتخاب شد. درنهایت، نتایج به‌دست‌آمده پس از اعمال نظرات متخصصین و کارشناسان مربوط به آن، به‌صورت فرایند پیشنهادی در قالب نموداری به‌منظور باززنده‌سازی مجموعه مسعودیه با رویکرد اصلی اعطای کاربری ارائه گردید (تصویر ۶). در ادامه مقاله، به بررسی روند پیموده‌شده براساس این فرایند اقدام و نتایج آن در بخش‌هایی جداگانه ارائه می‌شود.

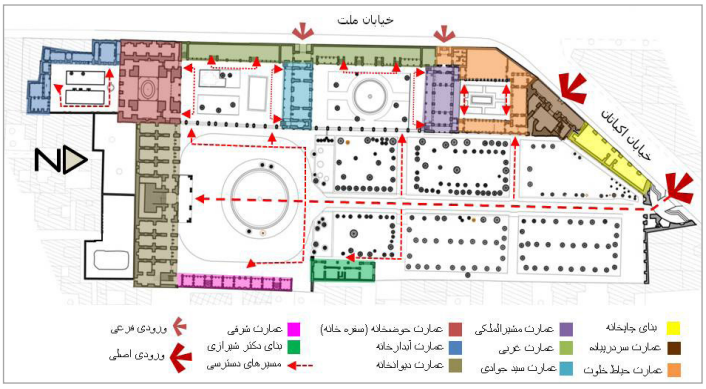
تصویر ۲. عکسی تاریخی از عمارت دیوان‌خانه و سفره‌خانه (آلبوم‌خانه کاخ گلستان)

تصویر ۳. وضع موجود عمارت دیوان‌خانه و سفره‌خانه (نگارندگان)

تصویر ۴. موقعیت مجموعه مسعودیه در بافت اطراف (نگارندگان)

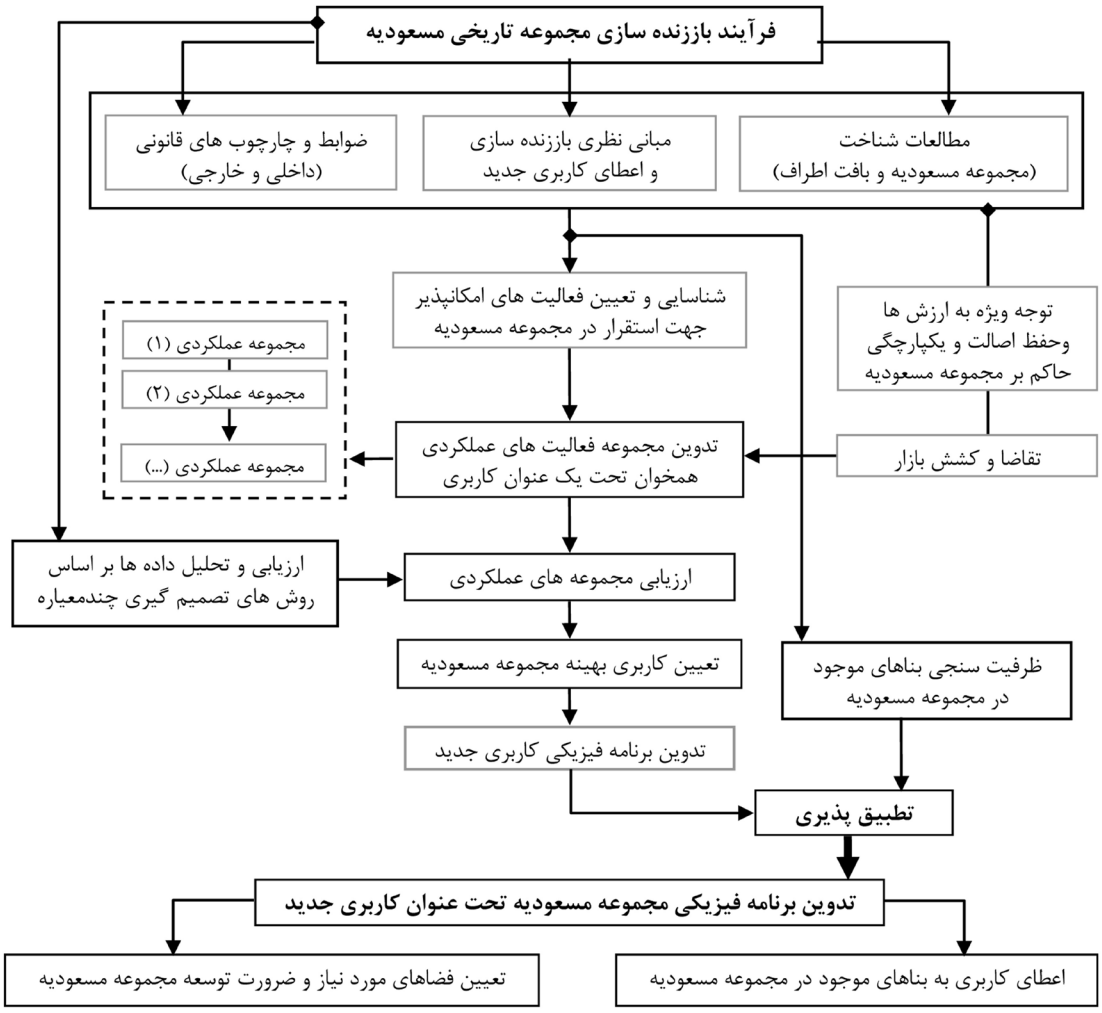
تصویر ۵. نقشه وضع موجود مجموعه مسعودیه (نگارندگان)

ارزیابی و تعیین کاربری جدید

ورود عناصر و کاربری‌های جدید به مجموعه باتوجه‌به وسعت کاربری و ویژگی‌های آن، ممکن است در سایر عناصر محله، منطقه و حتی شهر واکنش ایجاد کند. بدین‌ترتیب، با اهمیت‌دادن به نحوهٔ انتخاب کاربری جدید و انتخاب یک کاربری سازگار و متناسب با ماهیت مکان، علاوه‌بر حفاظت از ارزش‌های بنا می‌توان منجر به سرزندگی و پویایی هرچه بیشتر بافت متأثر از آن گردید. چراکه، درصورت بی‌توجهی به لزوم ویژگی‌های مشترک میان هر دو بخش و اعطای کاربری ناسازگار با روح مکان تاریخی، کاربری جدید به باری اضافی و آسیبی جدید در بنا تبدیل می‌گردد و آسیب‌های جبران‌ناپذیری را به‌بار خواهد آورد. تأکید اسناد مهمی مانند «منشور بورا»،[۷] بر تفویض کارکرد سازگار به اثر تاریخی و اجتناب از تحمیل کارکردهای نامأنوس برآن نیز، تأییدی بر این مدعاست. براین‌اساس، باتوجه‌به اهمیت و ویژگی‌های مجموعه مسعودیه درراستای تعیین کاربری جدید نیازمند اتخاذ شیوه‌ای درست و علمی با نگرشی همه‌جانبه برمبنای شناخت و تحلیل نیازهای مجموعه و حوزه‌های متأثر از آن هستیم که درادامه، بررسی خواهد شد.

- بررسی و شناخت فعالیت‌های سازگار با مجموعه

به‌منظور تعیین فعالیت‌های سازگار و قابل استقرار در مجموعه تاریخی بنابر ویژگی‌ها و شرایط خاص هر مجموعه و بافت متأثر آن، نیازمند شناختی عمیق‌تر و همه‌جانبه نسبت به آن هستیم. بدین‌منظور، ابتدا براساس مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی با رویکردی تفسیرگرایانه به بررسی عوامل و شاخصه‌های مؤثر بر دست‌یابی به شناختی کامل درراستای انتخاب فعالیت‌های جدید سازگار با مجموعه تاریخی، دست زده شد. این کار بدین‌سبب انجام شد تا در مراحل بعدی بتوان از آن در شناسایی فعالیت‌های سازگار با مجموعه مسعودیه استفاده کرد (تصویر ۷).

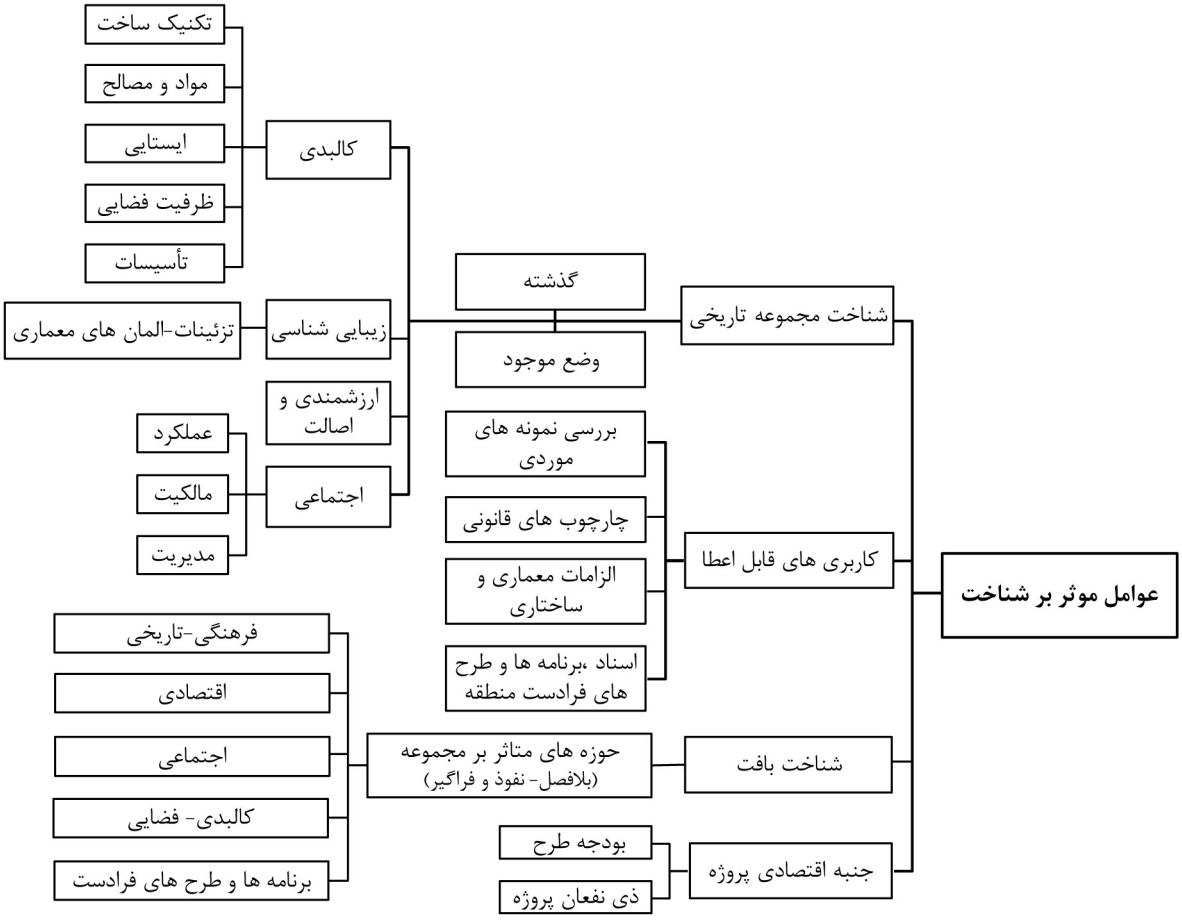
تصویر ۶. نمودار فرایند باززنده‌سازی پیشنهادی برای مجموعه مسعودیه (نگارندگان)

با استناد به مطالعات انجام‌شده در زمینه شناخت مجموعه مسعودیه و بافت متأثر از آن و براساس معیارهای مؤثر بر تعیین کاربری جدید، به نکات مهمی دست یافتیم. ازجمله، پی‌بردن به نقش استراتژیک عمارت مسعودیه در ارتباط با دیگر بناهای تاریخی موجود در بافت اطراف آن (مسجد مدرسه سپهسالار، باغ نگارستان، موزه مجلس، مجلس شورای ملی سابق، بانک شاهی (تجارت)،کاخ گلستان و ...). براین اساس، عمارت مسعودیه با فضاهای مجلل و فاخر موجود در آن به همراه پذیرش یک نقش عملکردی ممتاز علاوه‌بر ورود به عرصه زندگی مردمی با جذب گردشگران داخلی و خارجی می‌تواند به‌عنوان یک جاذبه گردشگری در احیای هویت تاریخی بافت مرکزی تهران مؤثر باشد.

همچنین، تأثیرات کاربری مجموعه درطول سالیان گذشته در محله همچون عملکرد، سرزندگی و حضور اقشار مختلف مردمی حاکی از تأثیرات عمیق کاربری این مجموعه عظیم بر بافت اطرافش است. این نکات به همراه دیگر نکته‌ها که حاصل بررسی نمونه‌های اجرایی اعطای کاربری به بناهای تاریخیِ تحت تملک میراث است، منجر به تدوین فهرستی از فعالیت‌های قابل اعطا گردید (جدول ۱). این فهرست، علاوه‌بر سازگاری با مجموعه مسعودیه، مکمل یا تقویت‌کننده فعالیت‌های مناسب و سازگار موجود یا موردِنیاز در حوزه‌های مؤثر آن (محله نظامیه، منطقه ۱۲ و حتی شهر تهران) است.

- تدوین و ارزیابی مجموعه‌های عملکردی- پیشنهادی

مجموعه تاریخی مسعودیه با دربرداشتن مساحتی بالغبر ۱۵۶۰۰مترمربع، ترکیبی است هنرمندانه از تلفیق عمارت‌ها و فضاهای باز، با ساختارهای فضایی متنوعی که با تکیه بر چندعملکردی‌بودن فضاهای آن به‌عنوان یکی از ویژگی‌های معماری بناهای سلطنتی، امکان تنوع بهره‌وری از مجموعه را مطرح می‌نماید تا پذیرای رفتارهای مختلف انسانی در درون فضا باشد. باتوجه‌به وسعت مجموعه مسعودیه، به‌منظور ایجاد تعامل میان بناهای موجود در آن با هدف تأکید و حفاظت از اصالت و یک‌پارچگی حاکم بر فضای مجموعه با نظر مساعد کارشناسان مربوط و متخصص امر، تصمیم گرفته شد، تعریف کاربری در قالب یک مجموعه فعالیتی پیوسته انجام شود. این کار یعنی ورود ترکیبی از کاربری‌های هماهنگ و متنوع در مجاورت یکدیگر تحت عنوان کاربری در مجموعه که سبب

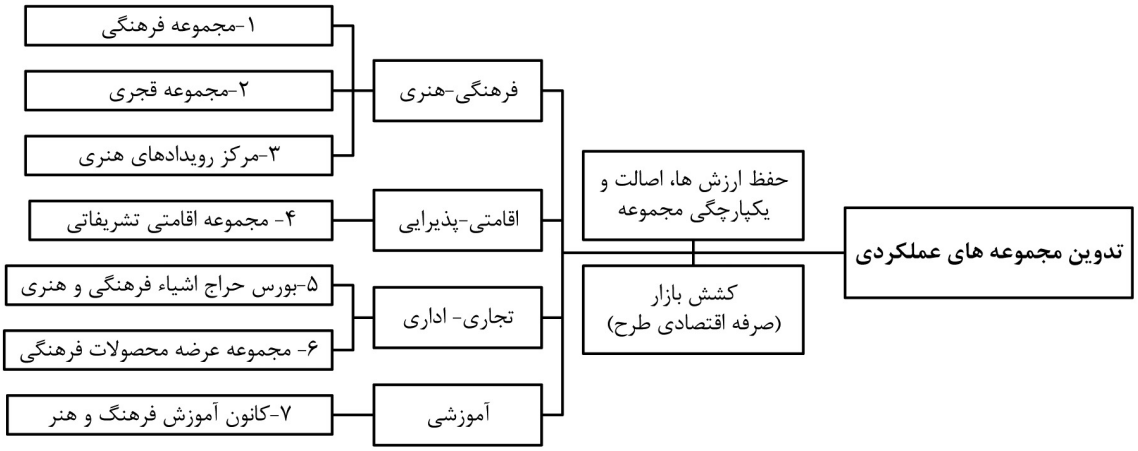

تصویر ۷. نمودار عوامل مؤثر بر شناخت در راستای انتخاب کاربری‌های جدید (نگارندگان)

تشویق اقشار مختلف مردم به حضور مؤثر و ایجاد سرزندگی و امنیت هرچه بیشتر در بافت و مجموعه می‌گردد. بدین‌منظور، عناوین عملکردی قابل استقرار در مجموعه تاریخی، برمبنای فعالیت‌های امکان‌پذیر ارائه گردیده است (تصویر ۸ و جدول ۱).

باتوجه‌به هفت مجموعه عملکردی ارائه‌شده و وجود نظرات مخالف و موافق با هرگزینه عملکردی، به‌منظور تصمیم‌گیری به‌گونه‌ای علمی با درنظرداشتن عوامل متعدد و پیچیده کمّی و کیفی و روابط متقابل آنها، از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره درجهت تعیین بهترین گزینه عملکردی استفاده شده است. تصمیم‌گیری با معیارهای‌چندگانه،[۸] مبحثی است که به فرایند تصمیم‌گیری در حضور معیارهای متفاوت و بعضاً متناقض با یکدیگر می‌پردازد (Colson,1989:1201-11). کاربرد این روش‌ها، زمانی است که تعدادی طرح‌های جایگزین ازپیش‌تعریف‌شده و محدود موجود است که هریک از آنها، سطحی از مشخصه‌های موردنظر تصمیم‌گیرنده را ارضا می‌کنند. حال می‌باید تصمیم‌گیرنده بر اساس میزان و نوع اطلاعات در دسترس از طرح‌های جایگزین و معیارها، بهترین طرح را انتخاب نماید. استفاده از تکنیک‌های چندمعیاره، ابزار مناسبی در رتبه‌بندی و انتخاب یک یا چند گزینه از بین انواع راه‌حل‌های مختلف در پروژه‌های احیای بناها و بافت‌های تاریخی است (محمدمرادی و اخترکاوان، ۱۳۸۸: ۱۱۹-۱۱۴).

روند پیموده‌شده برمبنای این شیوه، مسیری است طولانی که در اینجا به خلاصه‌ای از آن اشاره می‌گردد. به‌منظور اولویت‌بندی مجموعه‌های عملکردی ارائه‌شده، نخست می‌بایست مدل تصمیم‌گیری بر مبنای سیاست‌های کلی طرح باززنده‌سازی مجموعه مسعودیه و سایر عوامل و شرایط تأثیرگذار بر آن، تدوین شود. این مدل تصمیم‌گیری باتوجه‌به معیارهایی برگرفته از نتایج مطالعات و بررسی اسناد و منشورهای مربوط به آن ازجمله سند نارا[۹] (۱۹۹۴)، منشور بورا (۱۹۹۹)، سند احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی و ضوابط عمومی مداخله

تصویر ۸. نمودار عناوین مجموعه فعالیت‌های امکان‌پذیر در مجموعه تاریخی مسعودیه (نگارندگان)

جدول ۱. فعالیت‌های امکان‌پذیر برای استقرار در مجموعه مسعودیه

نوع فضاها	فعالیت‌های امکان‌پذیر
اقامتی	مهمان‌سرای ویژه، هتل تشریفاتی سنتی، سوئیت تشریفاتی
خدماتی و تجاری	مرکز فروش کتاب، صنایع‌دستی، محصولات فرهنگی و هنری و ادوات موسیقی، عرضه تنقلات، عطاری و شیرینی‌فروشی، عرضه طلا، نقره، جواهر، زیورآلات و عتیقه‌جات، پوشاک و چرم و تالارهای حراج
فرهنگی و هنری	موزه، نگارخانه، گالری هنری (نمایش و فروش)، آتلیه عکاسی، سالن کنفرانس، سالن چندمنظوره همایش و آمفی‌تئاتر، سالن اجرای موسیقی و برنامه‌های هنری، سالن حراج آثار
اداری	دفتر اداری مجموعه، مرکز اطلاع‌رسانی گردشگری، دفاتر مؤسسات فرهنگی، هنری و آموزشی
پذیرایی	تالار پذیرایی (برگزاری مراسم‌ها)، رستوران، سفره‌خانه سنتی، کافی‌شاپ، شربت‌خانه
آموزشی	کلاس‌های آموزشی، کارگاه‌های هنری، مرکز فناوری اطلاعات، پژوهشکده، کتابخانه، مرکز مطالعات بناهای تاریخی، مرکز آموزشی

(نگارندگان برمبنای مطالعات طرح امکان‌سنجی مجموعه مسعودیه و بررسی نمونه‌های موردی موفق در تهران)

در بافت‌های تاریخی درنظر گرفته شد. سپس براساس اینکه معیارهای مذکور برای به‌کارگیری در مدل تصمیم‌گیری می‌باید قیاس و اندازه‌گیری شوند، با استفاده از متد بارش افکار[۱۰] و نظرسنجی کارشناسان متخصص و مرتبط با این حوزه، برای هرکدام از آنها یک شاخص استخراج شد. ازآنجایی‌که همه شاخص‌ها اهمیت یکسانی ندارند، برای لحاظ‌کردن اهمیت آنها با استفاده از روش پرسش از خبرگان و تصمیم‌گیران به شیوه دلفی،[۱۱] برای هریک وزنی درنظر گرفته شد. به‌طوری‌که، مجموع اوزان برابر ۱۰۰ باشد. درانتهای کار، به‌منظور ارزیابی و انتخاب کاربری مناسب، از میان روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره روش مجموع ساده وزین[۱۲] انتخاب گردید. براین‌اساس، امتیاز هر کاربریِ پیشنهادی از دید هر شاخص ارزیابی شد.

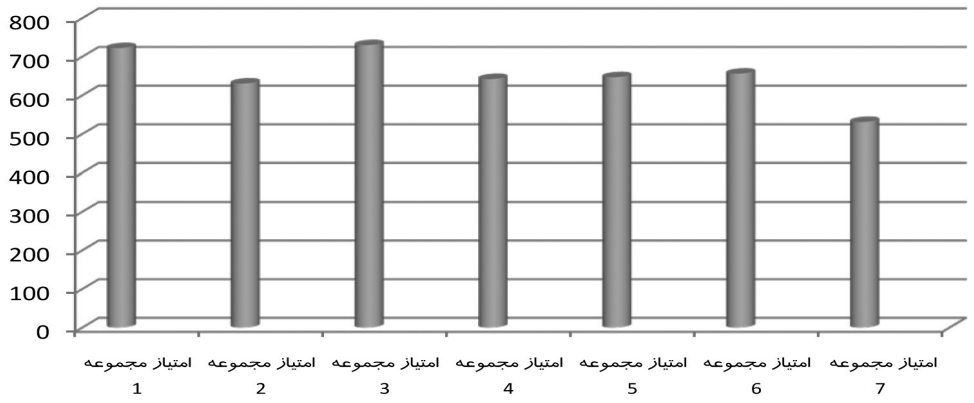
پس از آن، امتیاز نهایی هرکدام، جمع وزنی همه امتیازات آن به‌ازای همه شاخص‌ها، محاسبه گردید.[۱۳] براساس نمودار تصویر ۹ که دربردارنده قیاس نهایی است، مجموعه عملکردی سوم یعنی مرکز رویدادهای هنری، به‌عنوان کاربری جدید مجموعه تعیین گردید که امتیاز آن از اولویت‌های بعدی بالاتر است.

کاربری منتخب؛ مرکز رویدادهای هنری و ماهیت فعالیت‌های آنها

بررسی‌ها و مطالعات اولیه نشان‌دهنده نبود مراکزی باعنوان مشخص مرکز رویدادهای هنری، در داخل و خارج از کشور است. به‌همین‌منظور، برای شناخت و تعریف فعالیت‌های مستقر در آن به بررسی مجموعه‌هایی که طیف وسیعی از کاربری‌های ممکن در مجموعه‌ای همچون مرکز رویدادهای هنری را پوشش می‌دهند، در ایران و سایر کشورهای جهان دست زده شد. حاصل این بررسی، فهرستی از کلیه فعالیت‌های موجود در هرکدام از مجموعه‌هاست که در جدول ۲، ارائه شده است. فهرست فعالیت‌های مراکز فرهنگی- هنری، بیانگر حضور حوزه‌های مختلف فعالیتی درکنارهم به‌منظور جذب و ماندگاری مخاطب در محیط است. وجود حوزه‌های اداری، خدماتی و پذیرایی، از حوزه‌های مشترک در همه مراکز است. ازسوی‌دیگر، مخاطبان این مرکز هنری در سه گروه: کاربران، استفاده‌کنندگان و ناظران دسته‌بندی می‌شوند. کاربران؛ به‌صورت دائم یا در اغلب اوقات در مرکز، مشغول فعالیت هستند. استفاده‌کنندگان؛ بهره‌گیران از خدمات ارائه‌شده در مرکز هستند و درنهایت ناظران؛ به‌صورت غیردائم یا صرفاً به‌عنوان تماشاگر از فضاهای موجود در مرکز دیدن می‌کنند. براین‌اساس، حوزه‌های فعالیتیِ مرکز رویدادهای هنری مستقر در مجموعه تاریخی را در شش بخش جامع و کامل قرار دادیم. در پایان کار، به‌منظور تدوین برنامه فیزیکی و تعیین فعالیت‌های مستقر در هر حوزه فعالیتی به بررسی و تطابق میان فهرست فعالیت‌های موجود در مراکز فرهنگی، هنری (جدول۲) و فهرست فعالیت‌های امکان‌پذیر در مجموعه مسعودیه (جدول ۱) دست زده و باتوجه‌به کلیه عوامل مؤثر بر انتخاب، فهرست کاربری‌های مرکز رویدادهای هنری مجموعه تاریخی مسعودیه، تدوین گردید (جدول ۳).

توانایی بالقوه کالبدی مجموعه مسعودیه

مجموعه‌ای ارزشمند و تاریخی در ضلع جنوب‌غربی میدان بهارستان است که آثاری از دوره‌های قاجار و پهلوی را با خود به همراه دارد. این مجموعه، ازطریق جداره‌های شمالی و غربی با خیابان‌های اکباتان و ملت هم‌جوار است. محوطه مجموعه مسعودیه متشکل از بناها و فضاهایی متفاوت است (تصویر ۱۰) که می‌توان آنها را براساس وضع موجود به دو بخش مشخص تقسیم نمود: محوطه شرقی که شامل باغ، حیاط مرکزی، عمارت سردر کالسکه‌رو و عمارت دیوان‌خانه بوده و محوطه غربی که توسط دیواری مشبک از بخش شرقی مجزا می‌شده است. این محوطه به‌ترتیب شامل عمارت سردر اصلی (پیاده)،

تصویر ۹. نمودار نتیجه بررسی و امتیاز نهایی هفت مجموعه عملکردی پیشنهادی (نگارندگان)

حیاط‌خلوت، عمارت مشیرالملکی و حیاط مشیری (تصویر ۱۱)، عمارت و حیاط سیدجوادی (تصویر ۱۲)، عمارت سفره‌خانه و آبدارخانه بوده است (آیت‌الله‌زاده شیرازی، ۱۳۸۲: ۳۱ و ۳۲). درحال‌حاضر، نظر به برنامه‌های فرادست مجموعه دو عمارت بخش شرقی و غربی، بر اساس اسناد و مدارک تاریخی درحال بازسازی هستند. بخش‌های مذکور همراه با ساختمان چاپ‌خانه درکنار بخش‌های تاریخی مجموعه باززنده‌سازی می‌گردند. هرکدام از عمارت‌های موجود در مجموعه، دارای ویژگی‌های هنری و معماری خاص خود است که باتوجه‌به موقعیت و نحوه هم‌جواری آنها با عمارت‌های دیگر، ارزشمندی‌شان دوچندان می‌گردد. مؤلفه‌های سازنده کالبد مجموعه مسعودیه را می‌توان در دو دسته جای داد:

۱- ساختار و مؤلفه‌های کالبدی؛ مانند ابعاد و اندازه‌ها، ارتفاع و شکل سازه، موقعیت قرارگیری به‌لحاظ جغرافیایی و نحوه دسترسی به فضاها، رنگ، جنس و مصالح جداره‌ها، کف و سقف، نوع ارتباط فضاها با یکدیگر در هر بنا، روش تهویه و گرمایش و سرمایش فضاها، نوع و حجم نورگیری طبیعی، دسترسی و نحوه ارتباط میان بناهای موجود در مجموعه. تمامی این معیارها در بناهای مختلف مجموعه بررسی شده است تا بتوان از آنها در مرحله انطباق ماهیت مرکز رویدادهای هنری با کالبد مجموعه تاریخی عمارت مسعودیه بهره گرفت.

۲. ویژگی‌های ادراک فضایی؛[۱۴] مانند نوع کارکرد هر عمارت در گذشته و در ارتباط با افراد به‌لحاظ زمان‌های استفاده و بهره‌برداری از هر فضا، نوع افراد استفاده‌کننده از هر فضا به‌لحاظ جنس و سن و موقعیت اجتماعی و مقدار حضور افراد در فضاها و تأثیر عناصر و مؤلفه‌های کالبدی (دسته اول) بر افراد.

از بررسی مؤلفه‌ها و ویژگی‌های یادشده، چند نکته اساسی مشخص می‌شود:

- ظرفیت فضایی بالای عمارت سفره‌خانه ازجهت تناسبات فضایی و شکل سازه آن و امکان ارتباط عملکردی با عمارت دیوان‌خانه برای پاسخ‌گویی به عملکرد عمومی این فضاها در قدیم است (محل پذیرایی از میهمانان).
- اهمیت کاربری عمارت دیوان‌خانه در جایگاه مهم‌ترین بنای مجموعه به‌عنوان معرف کلیت مجموعه (قرارگیری در محور ورودی مجموعه با غلبه بصری به کلیه عمارت‌های موجود)، از هرکجای مجموعه دیده می‌شود. همچنین این شاخصه مجموعه ازجهت تناسبات، فرم و موقعیت قرارگیری، برانگیزاننده حس کنجکاوی ناظرین است.
- ضرورت توجه به فعالیت‌های پیشنهادی در اتاق آئینه به‌علت وجود آئینه‌کاری‌ها و تزئینات داخلی زیبا در آن به‌عنوان شاخص‌ترین و فاخرترین فضا در عمارت دیوان‌خانه.
- توجه به الگوی معماری بنای حوض‌خانه به‌عنوان یکی

جدول ۲. فعالیت‌های موجود در مراکز فرهنگی و هنری

مجموعه عملکردی	فضاهای تشکیل دهنده
مرکز هنرهای نمایشی	سالن سینما، نمایش و تئاتر، سالن برگزاری جلسات و نشست‌ها، سالن اپرا و کنسرت، آمفی‌تئاتر روباز، استودیو تمرین، کلاس آموزشی، رستوران و کافه‌تریا، بخش‌های اداری، کتابخانه، مرکز اسناد و کتاب‌فروشی.
سالن‌های کنسرت	سالن اجرای اپرا، ارکستر و باله، آمفی‌تئاتر، استودیو، سالن کنسرت، سالن کنفرانس، کتابخانه، اتاق‌های ملاقات و تمرین، گیشه بلیت، بخش ادرای و رستوران.
سالن‌های تشریفات	نمایشگاه و موزه، اجرای مراسم و آئین‌های رسمی یا سنتی، برگزاری کنفرانس، گردهمایی‌های رسمی و غیررسمی، جشن‌ها و سایر رویدادهای اجتماعی.
مراکز هنری	گالری، نمایشگاه و موزه، کلاس‌های آموزشی، سالن گردهمایی و سمینار، موزه فضای باز، کارگاه، سالن کنفرانس، کافه، کتابخانه، فروشگاه، رستوران.
مراکز فرهنگی	سالن تئاتر، سینما (سالن پخش فیلم)، سالن کنسرت و برگزاری سایر رویدادهای فرهنگی، کتابخانه، موزه،گالری (نمایشگاه)، کارگاه، سالن مد، سالن کنفرانس، سالن برگزاری کنگره‌های تحقیقاتی و سیاسی، برنامه‌های آموزشی رقص، موسیقی، هنر و ادبیات، مرکز مستندسازی هنر، نمایشگاه ویدئوآرت (فیلم)، سالن گردهمایی، آمفی‌تئاتر روباز، رستوران گیاهی، دفاتر مجلات و انجمن‌ها، بخش اداری، فروشگاه، کتاب‌فروشی، فروش ادوات موسیقی، محل برگزاری برنامه‌های تفریحی و سرگرم‌کننده، کافه.
فرهنگ‌سراها	سالن نمایش و برگزاری نشست‌ها، اجرای موسیقی و رقص‌های فولکلوریک، سالن‌های نمایشگاهی با هدف نمایش آثار هنری (فضای باز و بسته)، سینما تراس، گذر هنر (نمایش آثار هنری در فضای باز)، کتابخانه تخصصی و آرشیو اسناد مجموعه، کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی، دفتر مؤسسات فرهنگی و هنری، فروشگاه کتاب و محصولات فرهنگی، فضاهای اداری، رستوران، غرفه‌های ارائه نیم‌چاشت در محوطه مجموعه، کافه.

(نگارندگان)

از بزرگ‌ترین حوض‌خانه‌های به‌جامانده از دوران قاجاریه و ارتباط مستقیم عملکردی و بصری آن با دو حیاط سیدجوادی و آبدارخانه.

- اعطای کاربری به کلیه عمارت‌ها درراستای حفظ یک‌پارچگی بصری حاکم بر فضای داخل و خارج آن.
- توجه به اعطای کاربری‌های همخوان با یک‌پارچگی بصری

تصویر ۱۰. بازسازی تصویری مجموعه مسعودیه براساس مستندات (شیرازی، ۱۳۷۷)

تصویر ۱۱. عمارت و حیاط مشیرالملکی (نگارندگان)

و حرکتی موجود میان عمارت‌های مشیرالملکی و حیاط خلوت و سردر پیاده برای تقویت الگوی حیاط مرکزی شکل‌گرفته میان آنها.

- اهمیت توجه و تأکید بر محورهای اصلی و فرعی حرکتی موجود میان عمارت‌ها.
- توجه به الگوی معماری و تزئینات موجود در عمارت سردر پیاده به‌عنوان قدیمی‌ترین عمارت با ویژگی دعوت‌کنندگی هدایت‌شده به‌عنوان یک ورودی ویژه ایمن.

انطباق فعالیت‌های مرکز رویدادهای هنری با بناهای مجموعه

مجموعه مسعودیه در مقام یکی از آثار ملی ایران و معرف هنر و معماری شهر تهران در سالیان گذشته، امروز می‌تواند بستر مناسبی برای استقرار بخشی از فعالیت‌های مرکز رویدادهای هنری باشد. این اثر به‌سبب دارابودن ارزش‌های تاریخی،

تصویر ۱۲. عمارت و حیاط سیدجوادی (نگارندگان)

جدول ۳. فعالیت‌های مرکز رویدادهای هنری در مجموعه مسعودیه

شماره	حوزه‌های فعالیتی	فعالیت‌های مستقر در حوزه‌ها
۱	آموزشی	- برگزاری کارگاه‌های هنری (نقاشی و طراحی، مجسمه‌سازی، عکاسی، خوشنویسی و ...) - برگزاری کارگاه‌های تجربه (موسیقی، نمایشی) و آموزشی (تئوری)
۲	تجاری	- عرضه محصولات فرهنگی- هنری (کتاب، صنایع‌دستی، آلبوم‌های موسیقی و ...) - عرضه لوازم موسیقی و تعمیرات و کارت‌پستال (بناهای تاریخی و معاصر شهر)
۳	فرهنگی- هنری	- نگارخانه (گالری و نمایشگاه آثار هنری)، سالن حراج آثار هنری - سالن‌های چندمنظوره همایش، نمایش و اجرای موسیقی - سالن‌های چندمنظوره کنفرانس و گردهمایی و نشست‌های تخصصی - گذر هنر (نمایش آثار هنری در مسیرهای ارتباط‌دهنده) - عرضه گردهمایی و برگزاری برنامه‌های هنری و موسیقی - موزه قاجار، موزه مرمت (آرشیو اسناد مجموعه) و باغ‌موزه
۴	پذیرایی	- سفره‌خانه سنتی و شربت‌خانه - کافه کتاب و کافه گالری (کافی‌شاپ همراه با ارائه آثار هنری در آن)
۵	اداری	- بخش مدیریت مجموعه، بخش معاونین و کارمندان و هیأت امنا - اتاق گردهمایی‌ها و جلسات
۶	خدماتی	- بخش تأسیسات و سرویس‌های بهداشتی مجموعه

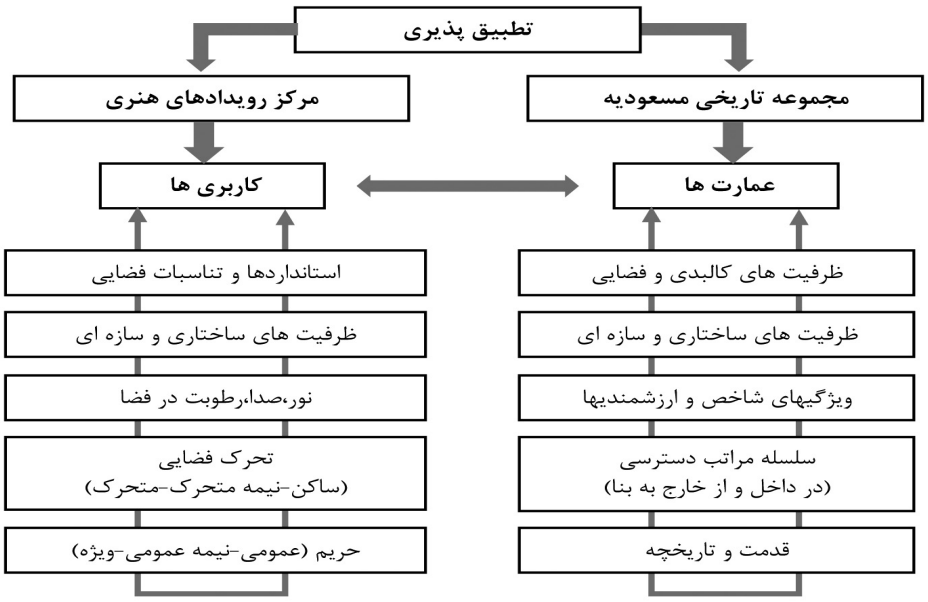
(نگارندگان)

فرهنگی، هنری و معماری‌اش که این ارزش‌ها، آن را به‌عنوان مرکز رویدادهای هنری و اثری خاطره‌انگیز و ماندگار ساخته، می‌تواند معرف و نشانه‌ای از هنر و فرهنگ شهروندان تهرانی گردد. براین‌اساس، به‌منظور بازشناسی ویژگی‌های عمارت‌های مستقر در مجموعه مسعودیه در راستای تطبیق‌پذیری با ساختار فعالیت‌های مرکز رویدادهای هنری به بررسی و تحلیل معیارهای کلی در هر دو بخش با هدف ظرفیت‌سنجی و انطباق اقدام شد (تصویر ۱۳).

به‌منظور ظرفیت‌سنجی و تعیین کاربری‌های قابل استقرار در هر بنای تاریخی براساس معیارها و شاخصه‌های درنظرگرفته‌شده، به تحلیل و ارزیابی هر بنا و ویژگی‌های آن اقدام شده و درنهایت، به‌منظور تصمیم‌گیری نهایی برای هر بنا جدول‌های امتیازدهی تدوین گردید. نتیجه حاصل‌شده از این امتیازدهی‌ها، عبارت است از: مجموع امتیازات هریک از بناها برای فعالیت‌های تعریف‌شده براساس معیارهای موردِتوجه در بخش ظرفیت‌سنجی. بدیهی است برای هر بنا، فعالیتی پیشنهاد خواهد شد که بالاترین امتیاز را کسب کرده باشد. در فرایند انطباق میان کاربری و کالبد توجه به اصول زیر از اهمیت و جایگاه ویژه ای برخوردار بوده است:

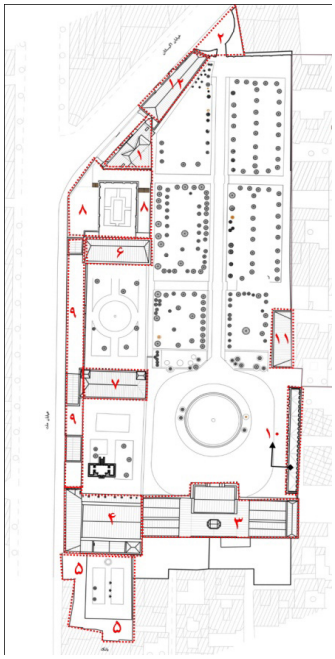
- توجه به ظرفیت‌های فضایی؛ ویژگی‌های خاص فضاهای داخلی که پذیرای کارکردهای تازه هستند،
- حفظ گشایش فضایی موجود در درون و بیرون بنا؛ فراخی فضا و برداشتی از درجهٔ محصوریت فضاست،
- حفظ یک‌پارچگی بصری یا شفافیت موجود در فضای تاریخی،
- حفظ تشخص و صفات هریک از بناها،
- ایجاد یک‌پارچگی حرکتی و نظام دسترسی‌های اولیه با تنظیم موقعیت کاربری‌های مرتبط.

براساس نتایج، امتیازدهی‌ها برای تمامی بناهای موجود در مجموعه کاربری با هماهنگی هرچه بیشتر تعیین گردید (جدول ۴). همچنین، به‌منظور تأمین برخی از عملکردهای تعریف‌شده در فعالیت‌های موردِنیاز یک مرکز رویدادهای هنری نظیر واحدهای اداری، کارگاه‌های آموزشی، سالن چندمنظوره و آمفی‌تئاتر روباز ضرورت طراحی فضای مکمل یا به‌عبارتی الحاقی جدید به مجموعه، مطرح گردید.[۱۵] چگونگی تأمین و پاسخ‌گویی به آن، خود مقدمه‌ای است برای یک تحقیق جامع در زمینه طراحی در مجاورت بناهای تاریخی که در این مقاله از بیان آن پرهیز نموده و بررسی به مقاله‌های آتی موکول می‌گردد.

تصویر ۱۳. نمودار روند ظرفیت‌سنجی و تطبیق‌پذیری فعالیت‌ها با مجموعه تاریخی (نگارندگان)

جدول ۴. کاربری جدید بناهای مستقر در مجموعه تاریخی مسعودیه

شماره	نام عمارت	طبقه	کاربری جدید	نقشه مجموعه مسعودیه
۱	سردر پیاده	همکف	اطلاع‌رسانی	
		اول	کافه گالری	
۲	کالسکه‌رو	همکف	ورودی اصلی سواره و پیاده	
۳	دیوان‌خانه	همکف	موزه قاجار	
		اول	تالار تشریفات و چندمنظوره؛ گالری	
۴	سفره‌خانه	اول	آمفی تئاتر	
	حوض‌خانه	همکف	سفره‌خانه سنتی	
۵	آبدارخانه	همکف	شربت‌خانه و قهوه‌خانه	
۶	مشیرالملکی	زیرزمین و همکف	کافه کتاب	
۷	سیدجوادی	زیرزمین و همکف	نگارخانه (گالری و نمایشگاه)	
۸	حیاط‌خلوت	زیرزمین	نمازخانه، سرویس بهداشتی	
		همکف	نگارخانه (گالری و نمایشگاه)	
۹	غربی	همکف	نگارخانه (گالری و نمایشگاه)	
۱۰	شرقی	زیرزمین	سرویس بهداشتی	
		همکف	فضای آموزشی	
۱۱	بنای پهلوی	همکف	موزه مرمت	
۱۲	چاپخانه	همکف و اول	عرضه محصولات فرهنگی- هنری	

(نگارندگان)

نتیجه‌گیری

هر بنای تاریخی، ویژگی‌های متمایز و منحصربه‌فردی دارد که در معرفی هویت آن نقشی مهم دارد. این ویژگی‌ها می‌توانند راهنمای ما در تصمیم‌گیری‌های اساسی برای تعیین عملکردها و تأمین نیازهای جدید باشند. ازنظر *نوربرگ شولتز*،[۱۶] مکان‌ها اساساً همان چیزی هستند که هستند چراکه هویت منحصربه‌فرد آنها، برگرفته از بستر فرهنگی- اجتماعی و وقایع تاریخی است که در آنها رخ داده است. این ویژگی‌های منحصربه‌فرد، پرداختن به بناهای تاریخی را با مسائلی مواجه می‌کند. ازجمله انطباق‌پذیری یک بنای تاریخی با کاربری جدید که از مهم‌ترین اهداف این پژوهش نیز بوده و از دو وجه به آن توجه شده است. از یک‌سو، انطباق میان کالبد تاریخی و کاربری جدید که در بخش ظرفیت‌سنجی فضاهای بنای تاریخی بررسی شد. از سوی‌دیگر، انطباق محتوایی میان بنا و کاربری از جنبه ارزش‌های مستتر در بنای تاریخی است که در بخش ارزیابی کاربری و تعیین معیارهای سنجش و پس از آن سنجش نظرات صاحب‌نظران، درباره آن بحث شده است. درزمینه مجموعه مسعودیه هر دو جنبه به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم ارزیابی شده و در سؤال پژوهش هم به آنها توجه شده است. در پاسخ به مسئله این پژوهش و پیمودن مراحل مربوط به اعطای کاربری به مجموعه تاریخی مسعودیه، گام‌هایی به‌عنوان مراحل تعیین کاربری یک مجموعه تاریخی معرفی گردید:

- **شناخت جامع:** در گام نخست می‌بایست به شناختی جامع و منظم از بخش‌های مختلف بنا و مجموعه تاریخی دست یابیم. این شناخت، دامنه گسترده‌ای از تاریخی که هر بنا از سر گذرانده، تا قابلیت‌های فضایی آنها را دربرمی‌گیرد.

- **نیازسنجی:** در گام دوم، براساس نیازهای مالک یا بهره‌بردار می‌بایست یک امکان‌سنجی همه جانبه درباره مجموعه تاریخی و زمینه‌های تاریخی بافت شهری انجام گردد البته باتوجه‌به اولویت‌های بهره‌بردار اعم از بازگشت سرمایه درکنار حفظ بنای تاریخی. این امکان‌سنجی درواقع شناخت ما را نسبت به بنای مذکور در بافت شهری، شهر و حتی کشور گسترش داده و درواقع، زمینه‌های شکوفایی پتانسیل‌های ذاتی بنا را که در گام قبل بررسی و تبیین شد، فراهم می‌آورد.
- **تطابق داده‌ها و تهیه طرحی جامع**: گام سوم، برهم‌نهادن دو گام قبلی است که باتوجه‌به شناخت ما از توانایی بالقوه مجموعه تاریخی، قابلیت‌ها و ظرفیت‌های فضایی آن صورت می‌گیرد و درنهایت، منجر به دست‌یابی به یک برنامه جامع باززنده‌سازی می‌گردد.
- **تهیه برنامه فیزیکی**: پس از تهیه برنامه جامع، بنابر پتانسیل هر بنا می‌بایست هر فضا براساس پتانسیل بالقوه‌اش، کاربری خودش را متناسب با نقش بنا در طرح جامع برعهده گیرد. این بخش، در تهیه برنامه فیزیکی بررسی می‌گردد.

در ادامه، لازم است نتایجی را که پس از پیمودن گام‌های یادشده برای مجموعه مسعودیه حاصل شده است، بیان گردد. کاربری جدید و اصلی مجموعه مسعودیه به‌دلیل موقعیت منحصربه‌فرد قرارگیری آن در نزدیکی میدان بهارستان و خصوصیات و ویژگی‌هایی که در مقاله به آنها پرداخته شد، باعنوان مرکز رویدادهای هنری تعیین گردید. پس از آن، نقش هریک از بناهای تاریخی در این کاربری مشخص شد. براساس نتایج به‌دست‌آمده، به‌منظور تأمین برخی از نیازهای کاربری جدید، ضرورت الحاق بنای جدید به مجموعه مطرح گردید تا تأمین‌کننده نیازهایی باشد که امکان تأمین آنها در بنای تاریخی وجود ندارد یا گنجاندن آنها آسیب‌های جبران‌ناپذیری را به بناهای تاریخی درپی دارد. همچنین، برای طراحی در مجاورت مجموعه مسعودیه باتوجه‌به جمیع قوانین، تشکیلات مرمتی و ویژگی‌های مجموعه مسعودیه، شیوه طراحی هماهنگ با زمینه و بستر طرح اتخاذ شد که حاصل این امر، منجر به شکل‌گیری بنای جدیدی گردید که دربرابر عظمت مجموعه مسعودیه متواضعانه در دل زمین جای گرفته است. در نهایت، بر اساس تجربه مسعودیه می‌توان اذعان کرد از میان گام‌های ارائه‌شده، پیمودن گام اول بسیار اهمیت دارد چراکه تمامی مراحل بعدی بر آن استقرار می‌گردد. به دیگر بیان، این اهمیت بیانگر متغیربودن نتایج حاصل از پیمودن سایر گام‌ها براساس ویژگی‌های منحصربه‌فرد هر بنا یا مجموعه تاریخی است.

پی‌نوشت

۱. شایان یادآوری است که نگارندگان تصویرها را در سال ۱۳۹۱ تهیه کرده‌اند.

2. Dizionario enciclopedico di architettura e urbanistica

3. Revitalization

۴. بیانیه مکزیکوسیتی معروف به بیانیه بین‌المللی گردشگری- فرهنگی سال ۱۹۹۹، در دوازدهمین مجمع عمومی ایکوموس در مکزیکوسیتی ارائه شد (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۸).

۵. شناخت بنا را در تمامی ابعاد کالبدی و کاربردی، برداشت یا رولوه می‌گویند. به‌بیانی‌دیگر، تبدیل‌نمودن یک بنای سه‌بعدی به نقشه‌های دوبعدی شامل پلان‌ها، نماها، مقاطع و جزئیات شناخت و آسیب‌هاست. برای آگاهی بیشتر نگاه شود به: محب‌علی و همکاران،۱۳۷۴.

6. Multiple Attribute Decision Making (MADM)

۷. Burra Charter(ICOMOS,1987,Article1)؛ در استرالیا (۱۹۹۶)، باتوجه‌به منشور بین‌المللی حفظ و مرمت مکان‌ها و آثار تاریخی (ونیز ۱۹۶۶) و قطع‌نامه‌های پنجمین مجمع عمومی ایکوموس (مسکو،۱۹۷۶) به‌تصویب رسیده‌است. (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۸).

۸. مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره (MCDM)، به دو شاخه اصلی تقسیم می‌گردند که عبارت‌اند از: مدل‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه (MADM) و مدل‌های تصمیم‌گیری چندهدفه (MODM). در این پژوهش، از تکنیک چندشاخصه استفاده شده است (برای آگاهی بیشتر رجوع شود به: محمدمرادی و اخترکاوان، ۱۳۸۸).

۹. Nara؛ در کنفرانسی با همکاری یونسکو، ایکوموس و ایکروم به دعوت اداره امور فرهنگی ژاپن با هدف اصالت‌دادن و هویت‌بخشیدن به ارزش‌ها و میراث محلی و ملی به‌تصویب رسید (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۸).

10. Brain Storming

۱۱. فرایندی ساختاریافته برای جمع‌آوری و طبقه‌بندی دانش موجود در نزد گروهی از کارشناسان و خبرگان است که ازطریق توزیع پرسش‌نامه‌هایی بین این افراد و بازخورد کنترل‌شده پاسخ‌ها و نظرات دریافتی، صورت می‌گیرد.

۱۲. Simple Additive Weighting Method (SAW)؛ یکی از کاربردی‌ترین روش‌های طراحی‌شده برای تصمیم‌گیری با معیارهای چندگانه است. در این روش، پس از بی‌مقیاس‌کردن ماتریس تصمیم با استفاده از ضرایب وزنی معیارها، ماتریس تصمیم بی‌مقیاس‌شده وزن‌دار به‌دست می‌آید که باتوجه‌به آن، امتیاز هر گزینه محاسبه می‌شود.

۱۳. امتیاز نهایی هر مجموعه عملکردی پیشنهادی (جمع وزنی همه امتیازات آن به ازای همه شاخص‌ها)، عبارت‌اند از: مجموعه عملکردی ۱ (۷۲۲,۳)، مجموعه عملکردی ۲ (۶۳۰,۵)، مجموعه عملکردی۳ (۷۳۰)، مجموعه عملکردی۴ (۶۴۲,۳)، مجموعه عملکردی ۵ (۶۴۶,۹)، مجموعه عملکردی۶ (۶۵۶,۱)، مجموعه عملکردی۷ (۵۳۱,۲).

۱۴. ویژگی‌های ادراک فضایی برخلاف مؤلفه‌های کالبدی، به‌سادگی اندازه‌گیری نمی‌شوند اما می‌توان آنها را از طریق روش‌های تحقیق کیفی و در حوزه روان‌شناسی محیط سنجید.

۱۵. به‌منظور طراحی بخش الحاقی، دو مسئله اصلی مطرح شد: اول، موقعیت بنای جدید. دوم، روش اتخاذی به‌منظور طراحی بخش جدید. در بخش اول، درمجموع با درنظرگرفتن مبانی نظری حفاظت، حریم بصری و طرح‌های فرادست، محل سایت در شرق مجموعه مسعودیه انتخاب گردید. در بخش دوم، باتوجه‌به اهمیت و ارزشمندی مجموعه بناهای مسعودیه، شیوه طراحی هماهنگ با زمینه و بستر طرح اتخاذ گردید تا علاوه‌بر تأکید بر ویژگی‌های ارزشمند مجموعه و خلق مجموعه‌ای بزرگ‌تر باعنوان مرکز رویدادهای هنری، نقشی مؤثر در آینده میراثی و کاربردی مجموعه داشته باشد.

16. Christian Norberg-Schulz

منابع و مآخذ

- آیت‌الله‌زاده شیرازی، باقر (۱۳۷۷). **طرح مرمت و احیای مجموعه تاریخی فرهنگی عمارت مسعودیه تهران**. تهران: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور.
- _____ (۱۳۸۲). حفاظت بناهای تاریخی، **فصلنامه هفت شهر**. سال چهارم، (۱۱)، ۱۳-۶.
- _____ (۱۳۸۳). مجموعه تاریخی فرهنگی باغ عمارت مسعودیه، **مجموعه مقالات دومین کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایرانی: ارگ بم**. ج ۵، تهران: سازمان میراث فرهنگی،صنایع دستی و گردشگری کشور.
- بمانیان، محمدرضا؛ انصاری، مجتبی و الماسی‌فر، نینا (۱۳۸۹). باززنده‌سازی منظر فرهنگی تخت‌سلیمان با تأکید بر رویکردهای بازآفرینی و حفاظت از میراث جهانی ICOMOS، **دوفصلنامه مدیریت شهری**. (۲۶)، ۲۶-۷.
- پندیدن، علی؛ کاشف‌حقیقی، محمدعلی و تقی‌زاده اصل، اکبر (۱۳۸۹). بررسی و شناخت معیارهای موفقیت پروژه‌های اعطای کاربری به بناهای تاریخی، **مجموعه مقالات نخستین همایش ملی شناخت و معرفی مزیت‌ها و ظرفیت‌های احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی**. چاپ اول، تهران: سمیرا، صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی.
- جِدی، اصغریان؛ تهرانی، فخار و قدیری، بهرام (۱۳۸۲). توالی منطقی فعالیت‌ها برای ارائه طرح مرمت، **فصلنامه هفت شهر**. سال چهارم، (۱۱)، ۲۹-۴۳.
- حبیبی، محسن و مقصودی، ملیحه (۱۳۸۸). **مرمت شهری؛ تعاریف، نظریه‌ها، منشورها و قطعنامه‌های جهانی، روش‌ها و اقدامات شهری**. چاپ چهارم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رحیم‌زاده، محمدرضا و نجفی، مهنام (۱۳۸۹). جایگاه درک ارزش‌های ماهوی اثر تاریخی در روند احیای آن، **مجموعه مقالات نخستین همایش ملی شناخت و معرفی مزیت‌ها و ظرفیت‌های احیاء و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی**. چاپ اول، تهران: سمیرا، صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی.
- سمسار، محمدحسن؛ سراییان، فاطمه (۱۳۹۰). **کاخ گلستان (آلبوم‌خانه)**. چاپ اول، تهران: آبان.
- سند ملی احیا و بهره‌برداری از اماکن فرهنگی و تاریخی (۱۳۸۷). ویرایش اول، صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی.
- غیاثی، محمدهادی؛ پرتوی، پروین و فرزادبهتاش، محمدرضا (۱۳۹۲). چارچوب تحلیلی و روش‌شناسی باززنده‌سازی بافت‌ها و محلات تاریخی، **دوفصلنامه علمی- پژوهشی مرمت و معماری ایران**. (۶)، ۱-۲۶.
- فلامکی، محمدمنصور (۱۳۹۰). **باززنده‌سازی بناها و شهرهای تاریخی**. چاپ نهم، تهران: دانشگاه تهران.

- کوششگران، سیدعلی‌اکبر؛ مندگاری، کاظم و سهراب، مجید (۱۳۸۹). فرصت‌های احیا در سیر تحول بنای تاریخی از زمان خلق تا زوال اثر، **مجموعه مقالات نخستین همایش ملی شناخت و معرفی مزیت‌ها و ظرفیت‌های احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی**. چاپ اول، تهران: سمیرا، صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی.
- گروت، لیندا و وانگ، دیوید (۱۳۸۸). **روش‌های تحقیق در معماری**. ترجمه علیرضا عینی‌فر، چاپ سوم، تهران: دانشگاه تهران.
- محب‌علی، محمدحسن؛ محمدمرادی، اصغر و امیرکبیریان، آتس‌سا (۱۳۷۴). **دوازده درس مرمت**. چاپ اول، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، وزارت مسکن و شهرسازی.
- محمدمرادی، اصغر و همکاران (۱۳۸۷). **دوازده درس مرمت**. تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، وزارت مسکن و شهرسازی.
- محمدمرادی، اصغر و اخترکاوان، مهدی (۱۳۸۸). روش‌شناسی مدل‌های تحلیل تصمیم‌گیری چندمعیاره، **مجله آرمانشهر**. (۲)، ۱۲۵- ۱۱۳.
- مهندسین مشاور عمارت خورشید (۱۳۹۰). مطالعات طرح مرمت و احیای مجموعه مسعودیه.

- Paolo, P. (1969). **Dizionario Enciclopedico di Architettura e Urbanistica.** Roma: Istituto Editoriale Romano.
- Colson G, Bruyn CD. (1989). **"Models and methods in multiple objectives decision making"** Math. Comput.Modelling 1989;12: PP.1201–11.

Received: 2014/07/07
Accepted: 2015/06/20

The Process of Determining the Use of Masoudieh Historical Complex in Tehran based on the Revitalization Principles of Cultural-Historical Complexes

Jamaledin Mahdinejad * Parisa Sadat Bashtani**

Abstract

Cultural-historical complexes are amongst the precious heritage of Iran and an important part of cultural identity of its citizens. As a cultural property, heritage should be conserved in the best possible way and transferred to future generations. Masoudieh historical complex is one of such heritage which is mostly unnoticed today. Nowadays, using revitalization plans for conserving historical buildings and complexes to social life has developed a lot. One of the most important parts of this process is the appropriate determination of use based on revitalization principles. The question which is raised in this regard is how we can identify and implement the process of determining the new use and matching of human activities with architectural structure considering the specific features and conditions of any historical complex. This research aims to pay attention to the necessity of revitalization plan and explore the process of use determination of complexes which is suggested based on Masoudieh historical-cultural complex in Tehran. The main approach of this research is case study and, using historical-interpretive method, valuable data about Masoudieh complex and its potentials was gathered in order to determine the proper use of the complex on the basis of such potentials and the needs of the surrounding urban fabric. Amongst various methods of multi-criteria decision-making, this research selects Simple Additive Weighting (SAW) and Delphi methods. The results of this study imply that this national-historical complex can be revitalized in the historical center of Tehran as a center for artistic events.

Keywords: revitalization, determining the usage, possible activities, adaptability, Masoudieh cultural-historical complex

* Assistant Professor, Faculty of Architecture and Urban Planning, University of Shahid Rajaee, Tehran
** MA, University of Shahid Rajaee, Tehran